

การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัลใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹

ร้อยตำรวจโทชัยณรงค์ นิมเรือง²

การศึกษาเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัล พยานหลักฐานหมายถึงสิ่งที่แสดงถึงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาล โดยในปัจจุบันพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แก่ พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ แต่มิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับพยานดิจิทัลเอาไว้ ทั้งที่ในปัจจุบันพยานดิจิทัลได้เข้าสู่อำนาจพิจารณาในชั้นศาลจำนวนมาก โดยวิวัฒนาการของพยานดิจิทัลเริ่มขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 และ 1970 พร้อมกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ พยานดิจิทัลจะสามารถรับฟังในชั้นศาลได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของพยานดิจิทัลนั้น ดังนั้น กระบวนการจัดเก็บ การดูแลรักษา พยานหลักฐานทางดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งได้แก่ ต้องไม่ทำให้พยานหลักฐานนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องอธิบายได้และพยายามให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ต้องบันทึกรายละเอียดทุกขั้นตอนที่กระทำกับพยานดิจิทัล และผู้ที่เป็เจ้าของคดีต้องทำให้แน่ใจว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎในการรักษาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า หลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมหลายประการสรุปได้ดังนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของพยานดิจิทัล มาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเจี๊ยว หลอกหลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

ด้วยในปัจจุบันเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้มีส่วนสำคัญที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ได้ ด้วยเหตุนี้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือรองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเริง และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์จุฑา วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ฟั่งงา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 11 จึงได้วางหลักเกี่ยวกับ พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์” ทำให้เห็นว่า เป็นการบัญญัติรับรองว่าพยานดิจิทัลเป็นพยานหลักฐานที่สามารถนำเข้าสู่การ พิจารณาคดีในคดีอาญาได้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายอาญาดังที่ผู้ศึกษาได้ กล่าวถึงข้างต้น ได้กำหนดประเภทของพยานไว้เพียงสามประเภท ได้แก่ พยานวัตถุ พยานเอกสาร และ พยานบุคคล ซึ่งมีได้กล่าวถึงพยานดิจิทัลเอาไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้พยานดิจิทัลต้องเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาในชั้นศาลในฐานะของพยานประเภทอื่น เช่น พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม พยานทั้งสองประเภtdังกล่าวมีหลักเกณฑ์ในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล แตกต่างกัน หากปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการยื่นพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ถูกต้อง ก็จะส่งผลทำให้ศาลไม่ รับฟังพยานหลักฐานนั้น ทำให้มีปัญหาในการยื่นพยานหลักฐานดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาว่าสมควร นำเข้าสู่การพิจารณาในฐานะพยานหลักฐานประเภทใด

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา โดยกำหนดให้มีการเพิ่มเติมพยานดิจิทัลเป็นพยานหลักฐานอีกประเภทหนึ่ง ดังเช่นกฎหมายของ สาธารณรัฐสิงคโปร์ เพราะนอกจากจะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณา เป็นการเฉพาะเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องแล้ว ด้วยพยานดิจิทัลซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากพยาน ประเภทอื่น การบัญญัติให้พยานดิจิทัลเป็นพยานอีกประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะ ยังสามารถทำให้กำหนด วิธีการรวบรวมหลักฐานประเภทพยานดิจิทัล การเก็บรักษา ตลอดจนการพิสูจน์ความถูกต้องของพยาน ดิจิทัลให้มีความเหมาะสมได้อีกด้วย

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทพยานดิจิทัล กระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทที่ต้องอาศัยผู้มีความชำนาญเป็นพิเศษ ในปัจจุบันมีบัญญัติเฉพาะ กรณีการรวบรวมพยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง ซึ่งกำหนดกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ เก็บ แต่กรณีของพยานหลักฐานดิจิทัลกลับมิได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐาน พยานหลักฐานเอาไว้แต่ประการใด ทั้งที่ กระบวนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลมีความสำคัญอย่าง มาก เพราะโดยธรรมชาติของพยานดิจิทัล เป็นพยานหลักฐานที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย สูญหายหรือถูก แก้ไขได้ง่าย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการเก็บพยานหลักฐานดิจิทัลเป็น ผู้จัดเก็บ เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือถูกบิดเบือน เพราะหากพยานดิจิทัลไม่มีความน่าเชื่อถือ เพียงพอ ศาลย่อมไม่อาจรับฟังหรือนำมาใช้ในการพิจารณาลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในชั้นศาลได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการนำข้อเสนอแนะมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) มากำหนดเป็นกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม หากมีการนำมากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอาจไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากว่า การพัฒนาเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างรวดเร็ว การบัญญัติกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทพยานดิจิทัลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอาจไม่คล่องตัว แก้ไขให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปได้ยาก นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังเห็นว่า แนวทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอาญาส่วนใหญ่ มักดำเนินการในลักษณะเป็นข้อบังคับของประธานศาลฎีกา กรณีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล ก็ควรมีการกำหนดไว้โดยข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดังกล่าวมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายของนานาประเทศ จึงควรนำข้อเสนอแนะมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) มาใช้ โดยนำแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับพยานดิจิทัล (ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence 2012) และมาตรฐานการจัดการกับพยานดิจิทัลของสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นแนวทางปรับปรุงมาตรฐานดังกล่าวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ปัญหาประการสุดท้าย ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งนำมาใช้ในคดี เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสตรวจพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในคดีนั้นว่าเป็นพยานหลักฐานที่แท้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะพยานหลักฐานนั้นนำมาใช้กล่าวหาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เช่น ตามมาตรา 173/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยาน ในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม หรือกรณีที่ศาลมิได้กำหนดวันนัดตรวจพยาน มาตรา 240 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ มีการยื่นเอกสารต่อศาลก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าว เป็นต้น

ขณะเดียวกัน พยานดิจิทัล เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้ที่จะทำการตรวจสอบว่าพยานดิจิทัลที่นำมาใช้ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญา สมควรเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีมาทำการตรวจสอบ และกระบวนการตรวจสอบนั้นต้องเป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้ความคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยในคดีอาญา แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ซึ่งมีการกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ดำเนินการในวิธีพิจารณาความอาญาที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัลเอาไว้แต่ประการใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติให้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัล ไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยนำแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับพยานดิจิทัล (ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence 2012) ของสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนที่สุด มาใช้เป็นแนวทางในการ

บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัลของไทย เพื่อให้หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้มาตรฐานและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานดิจิทัลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของพยานดิจิทัล

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 จากเดิมที่บัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เชื้ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น อันว่าด้วยการสืบพยาน”

แก้เป็น “มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานบุคคล หรือพยานดิจิทัลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เชื้ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

ทั้งนี้ เพื่อให้แยกพยานดิจิทัลเป็นพยานอีกประเภทหนึ่งต่างหากจากพยานประเภทอื่น และมีการดำเนินการเกี่ยวกับพยานดิจิทัลให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงข้อบังคับของประธานศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้สามารถพยานดิจิทัลมาเป็นพยานสำคัญในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญาอย่างเป็นธรรมต่อไป

2. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทของพยานดิจิทัล

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทพยานดิจิทัล โดยใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้

1) ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยมาตรฐานการจัดการกับพยานดิจิทัล โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การจัดการกับพยานอิเล็กทรอนิกส์ต้องดำเนินการตามมาตรฐานดังต่อไปนี้

(1) บุคคลที่ได้รับหน้าที่ในการเก็บรักษาพยานดิจิทัล ต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัลมาแล้ว

(2) ต้องทำการรักษาสภาพพยานหลักฐานไม่ให้ถูกแทรกแซงโดยบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือถูกทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานในชั้นศาลได้ หรือหากหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ ก็ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมน้อยที่สุด และมีการจัดทำการคุ้มครองพยานหลักฐานโดยบันทึกแต่ละขั้นตอนไว้โดยละเอียด

(3) มีการบันทึกข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับวิธีการคุ้มครองพยานหลักฐาน ได้แก่ ข้อมูลติดต่อและลายมือชื่อของผู้ส่งมอบและผู้รับมอบพยานหลักฐาน วันที่และเวลาที่มีการรับมอบและส่งมอบพยานหลักฐาน เหตุผลในการเปลี่ยนผู้ครอบครองพยานหลักฐาน และสถานที่จัดเก็บพยานหลักฐาน

(4) มีการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์พยานหลักฐาน โดยละเอียด หากมีผู้เชี่ยวชาญรายอื่นประสงค์จะทำการตรวจสอบ และได้กระทำการด้วยวิธีการและเครื่องมือเดียวกัน ต้องได้ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์พยานหลักฐานนั้นเหมือนกัน

(5) ห้ามบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าถึงพยานหลักฐาน ผู้เข้าถึงพยานหลักฐานต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับพยานหลักฐานเท่านั้น

(6) ผู้ปฏิบัติงานต้องการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานกำหนด โดยตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในการปฏิบัติงาน

(7) เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานตามหลักการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน มีมาตรการในการป้องกันการเปลี่ยนแปลงและปนเปื้อนของพยานหลักฐาน และมีคู่มือการใช้งานหรือเอกสารคำอธิบายเพื่อใช้ประกอบการอ้างอิง

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยกระดับกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานประเภทพยานดิจิทัลของประเทศไทยให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม รวมถึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ศาลจะนำมาพิจารณาความน่าเชื่อถือพยานดิจิทัลที่เข้าสู่การพิสูจน์ความผิดในคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัล

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัล โดยอย่างน้อยมีสาระสำคัญต่อไปนี้

1) การตรวจพิสูจน์พยานดิจิทัล ต้องกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญด้านอิเล็กทรอนิกส์ เท่านั้น โดยทำการตรวจพิสูจน์ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การระบุรูปพรรณของพยานดิจิทัล

(2) การเก็บรวบรวม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสม และการจัดทำบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

(3) พยานดิจิทัลทุกชิ้น ต้องทำการจัดเก็บลงในบรรจุภัณฑ์ โดยใช้เทปปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ให้เรียบร้อย และติดหมายเลขกำกับพยานหลักฐานทุกชิ้นบนบรรจุภัณฑ์

(4) การทำสำเนาข้อมูลเพื่อใช้ในการพิสูจน์ โดยพยานดิจิทัลต้นฉบับต้องได้รับการป้องกันเปลี่ยนแปลงหรือการถูกเขียนทับข้อมูล

(5) ทำการตรวจสอบค่าแฮชต้นฉบับ และสำนาระหว่างการทำสำเนาข้อมูล

(6) ห้ามวิเคราะห์พยานหลักฐานจากต้นฉบับโดยตรง ให้ทำการวิเคราะห์จากสำเนาพยานหลักฐานเท่านั้น

(7) จัดทำบันทึกคำให้การของผู้เชี่ยวชาญสำหรับใช้ในชั้นศาล เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบพยานหลักฐาน วิธีการที่ใช้ในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กระบวนการและอุปกรณ์สำหรับการกู้คืนข้อมูลและการทำสำเนาข้อมูล รวมถึงจัดทำรายงานแสดงผลการตรวจสอบพยานดิจิทัล

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีสิทธิในการตรวจพิสูจน์พยานที่นำมาใช้ปรักปรำว่ามีการกระทำความผิด ว่ามีการบิดเบือน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จรัญ ภักดีธนากุล. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา, 2565.

ณัฐภาณี หลีเกษม. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญา. การศึกษาอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560.

นัทธ ธนศวณิชย์. การรับฟังและวิธีการนำสืบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา : ศึกษาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

ศรัญญา สิวา. การสอบสวนในคดีอาญา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , 2564.

สมชาย รัตนเชื้อสกุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2552.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. องค์ความรู้ เรื่องกระบวนการเก็บรวบรวมและรักษาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการตำรวจ กองบัญชาการศึกษา, 2553.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). ข้อเสนอแนะมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน. กรุงเทพฯ : ศูนย์ดิจิทัลพอเรนสิกส์, 2560.

สุนัย สกาวรัตน์. เข้าใจพยานหลักฐานดิจิทัลจากขั้นตอนหมายถึงห้องพิจารณาคดี. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง, 2559.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.

ภาษาต่างประเทศ

Ahmad Fekry Moussa. Electronic Evidence and its authenticity in forensic evidence. [Online], available

URL: <https://ejfs.springeropen.com/articles/10.1186/s41935-021-00234-6>. 2023 (January,16).

Arundhati Roy. **Examiner of Elctrnc Evidence**. [Online], available URL:

<https://blog.ipleaders.in/examiner-electronic-evidence/2023> (January,16).

Association of Chief Police Officers. **ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence**.

[https://www.npcc.police.uk/documents/crime/2014/Revised %20](https://www.npcc.police.uk/documents/crime/2014/Revised%20)

[Good%20Practice%20Guide%20for%20Digital%20Evidence_ Vers%205_ Oct%](https://www.npcc.police.uk/documents/crime/2014/Revised%20Good%20Practice%20Guide%20for%20Digital%20Evidence_Vers%205_Oct%202011_Website.2023)

[202011_ Website.2023](https://www.npcc.police.uk/documents/crime/2014/Revised%20Good%20Practice%20Guide%20for%20Digital%20Evidence_Vers%205_Oct%202011_Website.2023) (April,22).

Bunting S. & Wei W. **EnCase Computer Forensics: The Official EnCE: EnCase Certified Examiner Study Guide**. Wiley, Chichester,2006.

Bcmorionz. หลักการนำหลักฐานดิจิทัลหรืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในทางกฎหมาย. [Online], available URL:

<http://www.orionforensics.com/th/2020/12/26/digital-evidence-for-legal-action/2566> (มีนาคม, 15).

Cambride Dictionary. **Evidence**. [Online], available URL:

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/evidence>. 2023 (April 2).

Cornell Law School. **Best Evidence rule**. [Online], available URL:

https://www.law.cornell.edu/wex/best_evidence_rule. 2023 (April).

Computer Security Resource center. **Electronic Evidence**. [Online], available URL:

https://csrc.nist.gov/glossary/term/electronic_evidence. 2023 (January,16).

Federal Bureau of Investigation. **Digital Evidence**. [Online], available URL:

<https://archives.fbi.gov/archives/about-us/lab/forensic-science-communications/fsc/april2000/swgde.htm>. 2023 (April,13).